

Històries naturals

La papallona mutant de Jan Bruegel

Martí Domínguez

Al pas del tractor, ha eixit volant des de les mates resseques de l'horteta una *Vanessa atalanta*. En ple hivern, el seus colors vermells són un esclat de vida. Possiblement es tracta d'un exemplar hivernant, o d'un migrador, que ja ha començat el periple de retorn. No ho sé, però l'*atalanta* m'acompanya, mentre la rella llaura la terra, posant-se en les gleves fresques i agraïdes. D'alguna manera, polaritza el meu treball, el tractor avança per la terra acotida, i la papallona dansa al davant seu, amb una voluptuositat insinuant.

Vladimir Nabokov s'estimava molt aquesta papallona, i una "Red Admirable" apareix a *Pale Fire* (posant-se en el muscle de John Shade just abans que el maten), i també a *King, Queen, Knave* i a *Parla, memòria*. Quan li preguntaren el perquè d'aquesta persistent presència de l'*atalanta*, Nabokov va contestar, amb la seua característica adustesa, una mescla de rigor i tímida congènita: "El seu colorit és esplèndid i m'agradava molt en la meua joventut. Emigraven en grans quantitats des d'Àfrica al nord de Rússia, on era anomenada 'la papallona de la predestinació', perquè fou especialment abundant el 1881, l'any en què el tsar Alexandre II fou assassinat, i la marca de sota de les seues ales posteriors semblen dir 1881."

Dimitri Nabokov parla a la biografia sobre el seu pare del projecte que tenia d'escriure un llibre sobre les papallones en l'art. Durant uns anys, va visitar els museus i les gale-

ries, i recopilà totes les papallones que hi trobava, no sols a l'exposició, sinó també als fons ocults dels museus, amb la connivència divertida dels mantenidors. D'aquell treball, que ha romàs inèdit, va descobrir papallones en quadres de Hieronymus Bosch, Jan Bruegel, Albrecht Dürer, Paolo Porpora, Daniel Seghers i molts més (com ara Francesco di Gentile). I de la *red admirable*, n'havia recollit fins a vint exemples.

Ah, i vet ací el més curiós, pacient lector. Entre els pintors que més va estimar figurava Jan Bruegel, famós per les seues exuberants natures mortes. A Brussel·les, Bruegel tenia accés als hivernacles de l'arxiduchessa regent dels Països Baixos, i pintava del natural rareses botàniques. Per a cada cas s'esperava al moment de floració, cosa que alentia molt el treball, i que feia de cadascuna d'aquelles insòlites i enlluernadores natures mortes una obra molt cotitzada, quasi tan exclusiva com una pedra preciosa. A més a més, tenia el costum d'adornar aquelles obres d'autèntic orfebre amb caragols, papallones i objectes valuosos. Al quadre *Pitxer amb flors i joia*, que es conserva en la Pinacoteca Ambrosiana de Milà, el pintor flamenc hi afe-

geix una arracada d'or, unes monedes, uns caragols marins i, ho dubtaveu?, una *Vanessa atalanta*. Segons conta Dimitri Nabokov, son pare va dedicar molt de temps a aquella *atalanta*, perquè presentava una forma mutant en la coloració de les ales. Bruegel, sense ser-ne conscient, va pintar una *atalanta* amb interès entomològic.

Tot açò rumiava mentre la rella avançava pel camp. La *Vanessa* va continuar una llarga estona fent revolades davant meu. Comptat i debatut, la joia de Bruegel no era aquella arracada d'or, ni les monedes, sinó la papallona caçada a l'atzar. Em vaig imaginar-me Nabokov explicant-ho al perplex conservador de la Pinacoteca Ambrosiana, amb l'alegria jocunda de l'entusiasta lepidopteròleg. Aquell home, dret i fet, autor de *Lolita*, emocionat amb el singular mutant de la *red admirable*. I tot això.

JOSE LUIS INIESTA

"Vaig imaginar Nabokov explicant-ho al perplex conservador de la Pinacoteca Ambrosiana, amb l'alegria jocunda de l'entusiasta lepidopteròleg"